

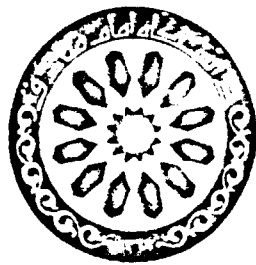
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۲۵۲/۱

تأثیر جنگ خلیج فارس بر روند
دموکراتیزه شدن جامعه کویت

کتابخانه مرکزی دانشگاه امام صادق

شماره ثبت ۳۶۰
نسخه ۴

۱۳۷۸ / ۵ / ۲

مرکز اسناد و کتابخانه ملی
تعمیرات

دانشگاه امام صادق (علیه السلام)

دانشکده معارف اسلامی و علوم سیاسی

گرایش / شاخه

(تأثیر جنگ خلیج فارس بر روند دموکراتیزه شدن جامعه کویت)

پایان نامه کارشناسی ارشد پیوسته

استاد راهنما : جناب آقای دکتر عبدالرضا هوشنگ مهدوی

اساتید مشاور:

جناب آقای دکتر داوود باوند جناب آقای

نگارش از: احمد رضا شاه علی

شماره دانشجویی: ۶۷۴۰۳۵۱۱۴

تاریخ: آبان ماه ۱۳۷۵

۱۳۷۸/۲

۲۵۴/۱

دانشکده معارف اسلامی و ... علوم سیاسی . مسؤل عقایدی که

نویسنده در این پایان نامه اظهار نموده است، نمی باشد.

هر نوع استفاده از این اثر منوط به اجازه کتبی از دانشگاه می باشد.

چکیده

برای پاسخ به سؤال فوق که فرضیه اصلی این تحقیق محسوب می‌شود، چهار پارامتر (متغیر) اصلی به ترتیب ۱- پارلمان ۲- مطبوعات ۳- گروه‌ها و احزاب سیاسی و مذهبی ۴- وضعیت مهاجرین و زنان، را به عنوان نهادهای دموکراسی در نظر گرفته و این پارامترها را نسبت به دموکراسی یک متغیر مستقل در عین حال وابسته تلقی نموده و با بررسی سیر تحولات هر یک با تأکید بر جنگ خلیج فارس تلاش نمودم که به اثبات فرضیه اصلی دست یابم.

آنچه در پیش رو دارید، در ۵ فصل و هفت (۷) گفتار آمده است که فصل اول، اختصاص به «پارلمان کویت» دارد که به بررسی اجمالی مجالس مختلف کویت، وضعیت مجلس فعلی کویت و مسائلی که در پیش رو دارد اشاره شده است. فصل دوم، «مطبوعات کویت» به عنوان مهم‌ترین رکن جامعه کویت و در حقیقت چهارمین رکن جامعه کویت بعد از قوای سه‌گانه، به همراه سیر تحولات آن بعد از جنگ خلیج فارس بررسی شده است. فصل سوم، بررسی احزاب سیاسی و گروه‌های سیاسی، مذهبی فعال کویت و روند فعالیت‌های آن، آمده است. فصل چهارم، اختصاص به دو پارامتر اجتماعی دارد، یکی «وضعیت زنان» در کویت به لحاظ اهمیت آنان در مشارکت‌های سیاسی- اجتماعی- فرهنگی و جایگاه ویژه آنها در جامعه کویت و دیگری «وضعیت مهاجرین» کویت، که به ارزیابی جایگاه مهاجرین در جامعه کویت به لحاظ تأثیرگذاری عمیق آنها در بافت سیاسی- اجتماعی داخلی کویت، مورد بررسی قرار گرفته است. فصل پنجم، در نهایت، به منظور دستیابی به پاسخ سؤال اصلی و روشن شدن وضعیت دموکراسی و روند دموکراتیزه شدن جامعه کویت، در این فصل، به تلفیق نتایج حاصله از فصول چهارگانه پرداخته تا بتوانم خواننده را به فرضیه اصلی نزدیک نمایم.

باسمه تعالى

في هذه الاطروحة التحقيقية، احدى اهم الظواهر السياسية - الاجتماعية في المجتمع الكويتي كانت الديمقراطية و اجعلها مبنى سؤالى. وسعيت ان اطالع تأثير حرب الخليج الفارسى على مستوى الديمقراطية فى المجتمع الكويتى و اظهران هل حرب الخليج الفارسى كان لها تأثير فى ايجاد مسار الديمقراطية فى المجتمع الكويتى مع وجود الامريكا ام لا.

اجابة على السؤال الذى الفرضية الاساسية لهذا التحقيق توجهت اربع بارامترات اساسية بترتيب: ١- مجلس الامة ٢- الصحف ٣- التجمعات و الاحزاب السياسية و الدينية ٤- وضع المهاجرين و النساء. و هذه البارامترات اخذتها بنسبة للديمقراطية بعنوان متغير مستقل و فى نفس الوقت حسبها بعنوان المتصل و مع دراسته سير التحولات فى كل واحد مع التأكيد على حرب الخليج الفارسى سعيت الى الوصول الى اثبات الاطروحة الاصلية. الموجود امامكم هو فى ٥ فصول و ٧ مقالات.

الفصل الاول: يختص بـ(المجلس الكويتى) الذى يناقش فيه المجالس الكويتية السابقة اجمالاً و وضع المجلس الحالى و المسائل التى هى فى امامه.

الفصل الثانى: الصحف الكويتية و هى بعنوان اهم ركن فى المجتمع الكويتى و فى الحقيقة الركن الرابع فى المجتمع الكويتى بعد القوى الثلاث مع دراسة سير التحول بعد حرب الخليج الفارسى.

الفصل الثالث: دراسة الاحزاب السياسية و التجمعات السياسية و الدينية الناشطة فى الكويت و مسار فعاليتها.

الفصل الرابع: مختص فى بارامترين اجتماعيين، الاول، وضع النساء فى الكويت من جهة اهميتهم فى المشاركة السياسية و الاجتماعية و الثقافية. و الموقع الخاص لهم فى مجتمع الكويت و الثانى، وضع المهاجرين الذى فيه مكانه التأثير العميق لهم فى مجتمع الكويت.

الفصل الخامس: الحصول على جواب السؤال الاصلى و اتضح الوضع الديمقراطى و مسير الديمقراطية فى المجتمع الكويتى. فى هذا الفصل نلقى النتائج الحاصلة فى الفصول الاربعة حتى استطيع ان اقرب القارى الى الفرضية الاساسية و الاصلية.

In this proposal one of the most important political-social indices of Kuwaiti society that is democracy is in question and I have tried to study the effects of the Persian Gulf war on democratization of Kuwaiti society and to indicate whether the Persian Gulf war has had any effects on the process of creating democracy in Kuwaiti society or not?

In response to the above-mentioned question-that is the principal theory of this research-I have regarded these four main parameters that are:

1. The parliament
2. the press
3. The political and religious factions and groups.
4. The condition of immigrants and women.

as the democratic institutions and considered these parameters relative to democracy as an independent variable but never the less a dependent one and by making a study of the developments of them (parameters) emphasizing on the Persian Gulf war I have tried to prove the main theory.

The following comes in 5 parts and 7 chapters.

Part 1, "Kuwaiti parliament," that makes a brief study of Kuwaiti various parliaments, the condition of Kuwaiti present parliament and the problems that it faces.

Part 2, "Kuwaiti press," as the most important pillar of Kuwaiti society and in fact the fourth pillar of Kuwaiti society after the three branches of government along with it's developments ather Persian Gulf war has been studied.

Part 3, the active political-religious factions and groups of Kuwait and the trend of it's activities.

Part 4, deals with two social parameters one of them is the condition of women in Kuwaiti for their significant role in political-social-cultural participations and their special status in Kuwaiti society and the other is the condition of immigrants in Kuwait for their powerful influence on the internal political-social structure of Kuwait.

Part 5, finally in order to find the answer to the main question and to make clear the condition of democracy and the process of democratization of Kuwaiti society.

I have put the results of the four above-mentioned parts together to bring the reader near the main theory.

فهرست

۵	مقدمه
۹	فصل اول: پارلمان کویت
۱۱	گفتار ۱: بررسی اجمالی مجالس کویت تا قبل از جنگ خلیج فارس (۱۹۹۰-۱۹۶۳)
۲۲	گفتار ۲: پارلمان کویت (مجلس الامه) بعد از جنگ خلیج فارس (۱۹۹۲)
۲۹	عمده‌ترین مسائل پیش‌روی مجلس آینده (۱۹۹۶)
۳۳	نتیجه
	فصل دوم: مطبوعات کویت
۳۷	گفتار ۱: نگاهی به شناسنامه اهم مطبوعات کویت
۴۶	گفتار ۲: سیر تحولات مطبوعات کویت بعد از جنگ خلیج فارس
۵۳	نتیجه
۵۵	فصل سوم: احزاب و سازمانهای سیاسی
۵۶	بررسی گروههای سیاسی - مذهبی فعال کویت

فصل چهارم: وضعیت مهاجرین و زنان کویت

گفتار ۱: وضعیت مهاجرین کویت ۶۷

گفتار ۲: وضعیت زنان کویت ۷۶

فصل پنجم:

چکیده و نتیجه نهایی ۸۳

منابع و مآخذ ۹۳

مقدمه

روند تحولات سیاسی، اجتماعی کشورهای مسایه، یکی از موضوعات حائز اهمیت برای هر کشوری است، بخصوص جریان‌های داخلی این کشورها، اثر مستقیمی بر تصمیم‌گیری‌های آنها در سیاست خارجی و دسته‌بندی‌های بین‌المللی دارد. این مهم برای ما که در خاورمیانه بحرانی به مراقبت بیشتری نیازمندیم از حساسیت بیشتری برخوردار است.

کشور کویت، در مجموعه کشورهای حاشیه خلیج فارس و دریای عمان، مساحت بسیار کمی را به خود اختصاص داده و به لحاظ موقعیت ضعیف سیاسی، نظامی خود، به نوعی انزوای از بحران‌ها گرایش داشته و سعی کرده روابط خود را با همسایگان در حد متعادل حفظ نماید. این کشور از لحاظ (نظر) موقعیت جغرافیایی (نسبی) دارای حساسیتی شایان توجه، برای کشور ما بوده است و این حساسیت را ما در طول ۸ سال دفاع مقدس در ارتباط با همسایه جنگ طلب خود (عراق) درک کردیم چرا که با وقوع جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، کویت خود را در کانون بحرانی یافت که امنیت و بقاء این کشور را به مخاطره افکنده بود. مواضع رسمی کویت در قبال جنگ، که از سوی مقامات رسمی این کشور بیان می‌شد حاکی از بیطرفی و میانجیگری

برای خاتمه جنگ بود، اما از طرفی مساعدتهای مالی، اقتصادی، نظامی کویت و در اختیارگذاشتن بنادر خود به عراق یک نوع تضاد، بین نظر رسمی اعلام شده و عملکرد این کشور در رابطه با جنگ ایران و عراق را آشکار می نمود و همواره کویت به عنوان یک بازوی معین برای عراق محسوب می شد.

از طرف دیگر شروع جنگ خلیج فارس و لشکرکشی حریصانه قدرتهای جهانی، به منظور دفاع از منافع نامشروع خود در منطقه خلیج فارس به خصوص کویت و با توجه به موقعیت استراتژی ایجاد شده برای کویت در منطقه و تغییر روند در وضعیت ساختار سیاسی، اجتماعی کویت، برای تحکیم ثبات سیاسی، اجتماعی جامعه کویت، مجدداً اهمیت طرح مسئله کویت را مطرح نمود. لذا در این راستا، بر آن شدم تا به بررسی وضعیت داخلی کویت بپردازم.

در این طرح تحقیق یکی از مهمترین شاخصه های سیاسی - اجتماعی جامعه کویت یعنی دموکراسی را بنای سؤال خود قرار داده و سعی نمودم «تأثیر جنگ خلیج فارس را بر روند دموکراتیزه شدن جامعه کویت» بررسی نمایم و نشان دهیم که آیا «جنگ خلیج فارس در ایجاد روند دموکراسی در جامعه کویت با حضور امریکا در کویت اثر داشته یا خیر؟».

برای پاسخ به سؤال فوق که فرضیه اصلی این تحقیق محسوب می شود، چهار پارامتر (متغیر) اصلی به ترتیب ۱- پارلمان ۲- مطبوعات ۳- گروهها و احزاب سیاسی و مذهبی ۴- وضعیت مهاجرین و زنان، را به عنوان نهادهای دموکراسی در نظر گرفته و این پارامترها را نسبت به دموکراسی یک متغیر مستقل در عین حال وابسته تلقی نموده و با بررسی سیر تحولات هریک با تأکید بر جنگ خلیج فارس تلاش نمودم که به اثبات فرضیه اصلی دست یابم.

آنچه در پیش رو دارید، در ۵ فصل و هفت (۷) گفتار آمده است که فصل اول، اختصاص به «پارلمان کویت» دارد که به بررسی اجمالی مجالس مختلف کویت، وضعیت مجلس فعلی کویت و مسائلی که در پیش رو دارد اشاره شده است. فصل دوم، «مطبوعات کویت» به عنوان مهم ترین

رکن جامعه کویت و در حقیقت چهارمین رکن جامعه کویت بعد از قوای سه‌گانه، به‌همراه سیر تحولات آن بعد از جنگ خلیج‌فارس بررسی شده است. فصل سوم، بررسی احزاب سیاسی و گروه‌های سیاسی، مذهبی فعال کویت و روند فعالیت‌های آن، آمده است. فصل چهارم، اختصاص به دو پارامتر اجتماعی دارد، یکی «وضعیت زنان» در کویت به‌لحاظ اهمیت آنان در مشارکت‌های سیاسی - اجتماعی - فرهنگی و جایگاه ویژه آنها در جامعه کویت و دیگری «وضعیت مهاجرین» کویت، که به‌ارزیابی جایگاه مهاجرین در جامعه کویت به‌لحاظ تأثیرگذاری عمیق آنها در بافت سیاسی - اجتماعی داخلی کویت، مورد بررسی قرار گرفته است. فصل پنجم، در نهایت، به‌منظور دستیابی به پاسخ سؤال اصلی و روشن شدن وضعیت دموکراسی و روند دموکراتیزه شدن جامعه کویت، در این فصل، به‌تلفیق نتایج حاصله از فصول چهارگانه پرداخته تا بتوانم خواننده را به فرضیه اصلی نزدیک نمایم.

در تهیه و تدوین این تحقیق با مشکلات زیادی مواجه بودم که از جمله آنها:

- ۱- عدم توان عزیمت به‌کشور کویت و بررسی جامعه کویت از نزدیک، که این امر می‌توانست حقایق بیشتری را روشن کند.
- ۲- کمبود منابع مستند و مرجع برای آگاهی بیشتر. ۳- نبود بانک اطلاعاتی - سیاسی مناسب در مراجع رسمی کشور.

با این وجود، به‌لحاظ اهمیت موضوع دموکراسی کویت و جایگاه آن در نظم نوین جهانی استکبار و اثر آن بر کشور جمهوری اسلامی ایران و همسایگان دیگر، مصمم به‌روشن کردن سؤال اصلی بودم، لذا با مراجعه به تمام منابع موجود اعم از فارسی و خارجی که عمدتاً مطبوعات و گزارشات مختلف از خبرگزاری ج.ا.ا و سفارت ج.ا.ا در کویت - اداره خلیج‌فارس وزارتخارجه - دفتر مطالعات وزارتخارجه و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و سایر منابع مکتوب (کتابها) به‌نتایج حاصله دست یافتیم.

شایان ذکر است که با تمام مشکلات فوق، این مجموعه گردآوری نمی‌شد مگر با مساعدتها و راهنمایی‌های بی‌دریغ و دلسوزانه جناب آقای دکتر عبدالرضا هوشنگ مهدوی که در طی مدت تحقیق با راهنمایی‌های خود، موجب دلگرمی و موفقیت حقیر بوده‌اند و حقیر، پیشاپیش از زحمات ایشان تشکر و قدردانی می‌نمایم.

در خاتمه، از مشاوره‌های ارزنده جناب آقای دکتر باوند که موجب هرچه بهتر شدن این مجموعه و از عنایات کارشناسان محترم اداره خلیج فارس وزارت خارجه و دفتر مطالعات سیاسی وزارت خارجه تشکر و قدردانی می‌نمایم.

و من الله التوفیق

فصل اول:

پارلمان (مجلس) کویت

پس از استقلال کویت در ۱۹ ژوئن ۱۹۶۱، کمیته‌ای از اعضای برجسته خاندان الصباح و نمایندگان جامعه بازرگانان و عده‌ای از حقوقدانان عرب به منظور بررسی قانون اساسی تشکیل شد. این مجمع^۱ که با رأی عموم افراد ملت تشکیل شده بود، پس از ارائه قانون اساسی به امیر کویت، که وی آنرا در ۱۱ نوامبر سال ۱۹۶۲ امضاء کرد، منحل شد.

این قانون اساسی، تشکیل یک مجلس ملی، منتخب، با ۵۰ عضو را پیش‌بینی کرده است که از طریق آراء مخفی مردم انتخاب می‌شوند (ماده ۸۰ قانون اساسی) و همچنین ۱۱ وزیر دولت بعنوان اعضاء غیرمنتخب، به دلیل مقامشان در این مجلس عضویت دارند. (ماده ۸۱ قانون اساسی).

هر دوره قانون‌گذاری مجلس ملی، چهار سال به طول می‌انجامد و برای دوره بعد، انتخابات جدید بعمل می‌آید. مجلس ملی، اصولاً هفته‌ای یکبار جلسه دارد و در صورت ضرورت، بنا به فرمان امیر یا با تقاضای اکثریت نمایندگان مجلس، می‌تواند جلسه فوق‌العاده تشکیل دهد. مجلس